

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พุทธธรรมเป็นหลักในการดำรงชีวิตของพุทธศาสนิกชนชาวไทยเป็นเวลากว่า ๒๕๐๐ ปี พุทธศาสนิกชนชาวไทยยึดหลักความสงบสุขร่มเย็นจากการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนตามหลักพุทธธรรม ยึดหลักความขยันหมั่นเพียรซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตน โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปปฏิบัติเป็นวิถีชีวิต มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความกตัญญูต่อบุคคล ความเมตตา กรุณา มีการปฏิบัติตามค่านิยมให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตตามแบบอย่างชาวพุทธ ครอบครัวยึดความมั่นคงเข้มแข็งมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้ยึดมั่นในคุณงามความดี มีการขัดเกลาพฤติกรรม ให้อยู่ร่วมกันมีคุณธรรม ยึดถือพระรัตนตรัยและปฏิบัติตามหลักของพุทธศาสนาไปปฏิบัติเป็นวิถีชีวิตสืบเนื่องต่อกับหลักพุทธธรรมมุ่งหมายให้บุคคลทำลายความเห็นแก่ตัวให้ความสำคัญกับประโยชน์ ส่วนร่วมเป็นสำคัญ รู้เท่าทันความเป็นจริงแห่งสังขาร เข้าใจตนเองและสังคม ความเป็นมาของโลก ไม่ยึดมั่นถือมั่นกับสิ่งที่ไม่เป็นแก่นสาร แม้กระทั่งตัวของตัวเองเตือนให้บุคคลมีความเกรงกลัวและละอายต่อบาปประพฤติตนให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาจิตสำนึก ทางสังคม และเศรษฐกิจตามแนวทางคำสอนของพระพุทธศาสนาในส่วนที่เกี่ยวกับอบายมุขและสิ่งเสพติด พระพุทธองค์ทรงแนะนำหนทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตาม หลักธรรม เพื่อนำไปใช้ดำเนินชีวิต ให้พบกับสันติสุข หรือรู้จักการละอายต่อบาป จากความชั่วทั้งหลาย ซึ่งจะส่งผลให้การดำรงชีวิต เป็นไปอย่างปกติสุขและนำไปสู่สังคมที่มีแต่ความสงบสุขร่มเย็น^๑ ปัจจุบันวิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธเปลี่ยนแปลงไปทำให้ความสงบสุขของบุคคลและสังคมลดน้อยลงจะเห็นได้จากปัญหาอาชญากรรมปัญหาลิขิตผิดกฎหมาย คุณภาพชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งปวงมีแนวโน้มในทางเสื่อมลง สถานะการขาดคุณธรรมของคนในสังคมไทยเพิ่มมากขึ้นปัญหาใหญ่ที่พบคือปัญหาสารเสพติด ทั้งการจำหน่าย การเสพที่มุ่งเน้นผู้เสพที่อยู่ในกลุ่มวัยรุ่นที่ขาดความอบอุ่นจากครอบครัว และสาเหตุของการติดสารเสพติดอาจเกิดจาก

^๑มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต, (กรุงเทพมหานคร: มหาวชิราวุธราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

การมุ่งเน้นการแข่งขันและเร่งรัดในการพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมไทยซึ่งพบว่าสารเสพติดมีการแพร่ระบาดเข้าไปในทุกสถาบันของสังคม สถานการณ์ด้านยาเสพติด ปี ๒๕๕๐ พบว่าปริมาณสารเสพติดมีการค้าและแพร่ระบาดภายในประเทศเป็นยาเสพติดที่ผลิตในต่างประเทศและผลิตในประเทศเพื่อนบ้านเป็นหลักโดยปริมาณการผลิตยังมีปริมาณใกล้เคียงกับปี พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตยาบ้าในพม่า กัญชาในลาว นอกจากนี้การผลิตยาเสพติดประเภทต่าง ๆ เช่น เฮโรอีน และประเภท Club drugs จะมีเพิ่มมากขึ้นซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยจะต้องเผชิญหน้ากับยาเสพติดที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งนี้ยาเสพติดที่คาดว่าจะจะเป็นปัญหาด้านการแพร่ระบาดคือ ยาบ้า กัญชา เฮโรอีน สารระเหย และประเภท Club drugs เครือข่ายกลุ่มการค้ายาเสพติดที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศเพื่อนบ้านกับเครือข่ายด้านการค้า ในประเทศไทยจะมีบทบาทในด้านการค้าตามแนวชายแดน และจะส่งผลการค้าและแพร่ระบาดในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศพม่า ลาว กัมพูชา ประเทศจีน ตามที่กล่าวจะทำให้ประเทศไทยมีบทบาทในฐานะประเทศทางผ่านของสารเสพติดมากขึ้น รวมทั้งการกระจายตัวของความเคลื่อนไหวด้านสารเสพติด สามารถดำเนินการได้อย่างคล่องตัวในพื้นที่ของทั้ง ๓ ประเทศ ภาคเหนือเป็นพื้นที่หลักในการนำเข้า คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๘๙ รองลงมาได้แก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ตามลำดับ พื้นที่ของจังหวัดที่มีปัญหาการนำเข้ายาเสพติดอย่างต่อเนื่องรวมทั้งสิ้น ๑๑ จังหวัด ๒๑อำเภอ และเป็นผู้เสพซ้ำประมาณร้อยละ ๒๑.๒ ในด้านผู้ค้าที่ถูกจับกุม พบว่ามีผู้ค้ารายใหม่ประมาณร้อยละ ๑๑ รายเก่าประมาณร้อยละ ๒๕ กลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดกลุ่มใหม่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชนทั่วประเทศมีเยาวชนในช่วงอายุ ๑๓-๑๘ ปี ประมาณ ๔.๓ ล้านคน และมีโอกาสเสี่ยงสูงเนื่องจากอยู่ในเงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ คน*

จากรายงานการสรุปผลการปราบปรามปัญหาเสพติดที่เป็นคนไทยในข้อหาผลิต นำเข้า ครอบครอง และผู้เสพ ปรากฏว่ามีทั้งเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ ๑๐ ปี จนถึง ๒๐ ปี จำนวน ๗๔,๕๑๐ คนซึ่งเป็นที่น่าประหลาดใจว่าสภาพปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในกลุ่มเยาวชนมีระดับความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น จำนวนคนที่ติดสารเสพติด ผู้ผลิต ผู้ขายเพิ่มมากขึ้น รวมถึงสารเสพติดที่มีรูปแบบแปลกใหม่ออกมามากมายทั้งรูปแบบการจำหน่ายการชักชวนเพื่อการเสพการจำหน่ายสารเสพติดมีฤทธิ์ที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนรูปแบบและประเภทอยู่ตลอดเวลาเพราะมูลค่าและผลประโยชน์ในการลักลอบค้าสารเสพติด มีราคาสูงขึ้น ทำให้ยากต่อการป้องกันและปราบปรามมากขึ้นเรื่อยๆ สาเหตุของปัญหา การแพร่ระบาดของมหันตภัยร้ายนี้ อาจเกิดจากแรงจูงใจของผู้ผลิต ผู้จำหน่ายที่ต้องการนำเงินมาใช้จ่าย เพื่ออุปโภค บริโภคมากขึ้นประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งมา

* ศูนย์อำนวยการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, ทิศทางการแก้ไขปัญหายาเสพติด, รายงานสถานการณ์ยาเสพติด, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

จากปัญหาครอบครัวขาดความเอาใจใส่ควบคุมดูแลเลี้ยงดูบุตรธิดาเหมือนครอบครัวในอดีต และเชื่อว่ามาจากครอบครัวชุมชนไม่มีความมั่นคง เข้มแข็งขาดสิ่งยึดเหนี่ยว อันเป็นเกาะภูมิคุ้มกันป้องกันมิให้เยาวชนเข้าใกล้และเสี่ยงต่อสารเสพติด ดังนั้น สถาบันครอบครัวและชุมชนถือเป็นหน่วยสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างใกล้ชิดกับเยาวชน บุตรธิดาจึงควรแสดงบทบาทหน้าที่โดยตรงที่จะฝึกอบรม จัดเกลาพฤติกรรมของเยาวชน ที่อยู่ร่วมกันให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะครอบครัวคนไทยเป็นชาวพุทธ ได้ยึดถือพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามหลักธรรมของพุทธศาสนาปฏิบัติเป็นวิถีชีวิต และฝึกฝนอบรมสั่งสอนกุลบุตรกุลธิดา ด้วยหลักธรรม ความซื่อสัตย์ ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที เบญจศีล ความเชื่อ เรื่องกฎแห่งกรรมบาปบุญคุณโทษความเคารพกฎหมาย^๑

จังหวัดอุบลราชธานี เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีอาณาเขตติดกับชายแดนและมีปัญหายาเสพติดและอาชญากรรมที่มีสาเหตุมาจากปัญหายาเสพติด ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เนื่องจากจังหวัดอุบลราชธานี เป็นพื้นที่ ที่มีเนื้อที่ติดกับชายแดน ติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขง เป็นพรมแดนและมีพื้นที่ที่ระบาดของสารเสพติดโดยทั่วไปทั้งนี้เพราะอยู่ในเส้นทางลำเลียงสารเสพติด จากชายแดนสู่พื้นที่ต่างๆ ของประเทศ จะเห็นได้จากสถิติคดีสารเสพติดที่สถานีตำรวจภายในจังหวัดอุบลราชธานีมีสถิติการจับกุมเพิ่มขึ้นทุกปี^๒ ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้สอนวิชาเกี่ยวกับหลักศีลธรรม ในสถาบันที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและในฐานะคนไทยที่มีความรักชาติและจริงจังต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา สารเสพติดจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาหลักพุทธธรรม ศึกษาแนวทางและวิธีการที่สามารถนำหลักธรรม มาใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหา สารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี โดยศึกษาวิจัยเพื่อเป็นฐานข้อมูลที่เข้มแข็งในการเตรียมการวางแผน กำหนดกรอบนโยบาย เพื่อส่งเสริมให้เยาวชน ประชาชน สถาบันครอบครัวในชุมชนมีความเข้มแข็ง นำพาให้สังคมห่างไกลจากสารเสพติด มีความสามารถในการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต มีจิตใจที่เข้มแข็ง สามารถนำพาตัวเอง สังคม ชุมชนและประเทศชาติให้ห่างไกลจากสารเสพติด

๒. วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย

๒.๑ ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการป้องกันปัญหาสารเสพติด

๒.๒ ศึกษาการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันปัญหาสารเสพติด

^๑ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, รายงานสรุปผลการปราบปรามปัญหาเสพติด, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๔.

^๒ สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี, รายงานประจำปี, (อุบลราชธานี : สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองอุบล, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

๓. ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๑.๑ ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานและองค์กรของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด ผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว เยาวชน ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

๓.๑.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานองค์กรของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการป้องกันการป้องกันแก้ไขปัญหาสารเสพติด ผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว เยาวชน ได้จากการสุ่มแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ตามตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) *

๓.๒ หลักพุทธธรรม

หลักพุทธธรรมที่ศึกษาในการประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดประกอบด้วย ฃรวาาสธรรม ๔ อริยสัจ ๔ อิทธิบาท ๔ อริยมรรค ๘ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบวินัย

๓.๓ ตัวแปร

๓.๓.๑ ตัวแปรต้น หมายถึง สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

๓.๓.๒ ตัวแปรตาม หมายถึง การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการป้องกันและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดจังหวัดอุบลราชธานี

๔. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

๔.๑ หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่ออบรมสั่งสอนขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวและในชุมชนให้มีจิตใจเข้มแข็ง ได้แก่ ฃรวาาสธรรม ๔ อริยสัจ ๔ อิทธิบาท ๔ อริยมรรค ๘ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบวินัย

* บุญชม ศรีสะอาด, หลักและทฤษฎีของการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๓๒.

๔.๒ การประยุกต์ หมายถึงรูปแบบ วิธีการนำหลักธรรมไปใช้ รวมถึง ค่านิยมและความเชื่อ ตามวิถีพุทธ

๔.๓ เสริมสร้างความมั่นคงและเข้มแข็ง หมายถึงส่งเสริมสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในครอบครัวและชุมชนทั้งในด้านร่างกายและจิตใจอารมณ์ และการปรับตัว เข้ากับผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เช่น ความมั่นคงทางสติสมาธิ มีความอดทนอดสาเห ในการศึกษาเล่าเรียนและการทำงาน มีความกล้าหาญไม่กลัวความยากลำบาก

๔.๔ สร้างภูมิคุ้มกัน หมายถึงสร้างพลังภายในจิตใจ เพื่อเป็นกำแพงป้องกันทั้งภัยภายนอกและภัยที่เกิดจากกิเลสภายในจิตใจตนเองและภัยที่เสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติดและโรคเอดส์ ต้องอาศัยการยึดมั่นปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิภาวนาอยู่เสมอ

๔.๕ ปัญหาสารเสพติด หมายถึง ความทุกข์ความเดือดร้อนด้านร่างกายและจิตใจ ที่มีสาเหตุจากสารเสพติดทุกประเภท

๔.๖ ครอบครัว หมายถึงสภาพที่คนสองคนที่เป็นชายกับหญิงมาอยู่ร่วมกัน โดยการแต่งงานกันและอาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ภายหลังถือกำเนิดบุตรธิดาลูกหลาน เป็นครอบครัวใหญ่

๔.๗ ชุมชน หมายถึงกลุ่มคนมาอยู่อาศัยในดินแดนหรือพื้นที่ภูมิประเทศเดียวกัน ซึ่งส่วนใหญ่มีความเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันทางด้านภาษา เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมและดำเนินวิถีชีวิตแบบเดียวกัน โดยมีปทัสถานงานของสังคมเป็นหลักการอยู่ร่วมกัน

๔.๘ พระสงฆ์ หมายถึงพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ที่เป็นทั้งพระสงฆ์ทั่วไปหรือพระสังฆาธิการผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนพุทธศาสนาด้วยหลักธรรมคำสอน ค่านิยม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

๔.๙ ผู้ปกครอง หมายถึงบิดามารดาหรือผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองบุตรธิดาลูกหลาน และต้องรับผิดชอบโดยตรงในการส่งเสริมพัฒนาให้เขาเจริญเติบโตรอบด้าน ทั้งด้านร่างกายสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และการทำงานอาชีพ

๔.๑๐ ผู้นำชุมชน หมายถึงผู้นำที่ได้รับการคัดเลือกหรือแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ในฐานะเป็นผู้แทนของชาวบ้านในการเป็นผู้นำในการบริหารจัดการหมู่บ้าน/ชุมชน

๕. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๕.๑ ผลการวิจัยเป็นข้อมูลและแนวทางสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและประเทศชาติให้ห่างไกลจากปัญหาสารเสพติดได้

๕.๒ เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในเขตพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการแสพ
สารเสพติด

๕.๓ เป็นการส่งเสริม การนำหลักพุทธธรรมไปใช้สร้างความเข้มแข็งให้กับตนเอง
ครอบครัว สังคม ประเทศชาติได้เป็นอย่างดี

๕.๔ เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจศึกษาหลักธรรมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับ
สถาบันครอบครัว ชุมชน

๕.๕ เครื่องมือที่สร้างขึ้นในงานวิจัยสามารถปรับใช้กับการศึกษาการใช้หลักพุทธธรรม
ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดอื่นเพื่อเป็นการศึกษาการใช้หลัก พุทธธรรม
เพื่อศึกษาข้อมูลการประยุกต์หลักพุทธธรรมในประเทศได้

๕.๖ ได้ข้อค้นพบเรื่องการใช้หลักธรรมในกลุ่มผู้นำชุมชน เยาวชน ผู้นำครอบครัว
เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ของจังหวัด
อุบลราชธานี

๕.๗ ได้รับข้อเสนอแนะในการเตรียมการป้องกันและ แก้ไขปัญหายาเสพติด